

Õiguskantsler

Elisabeth Nahk
Marta Kodu OÜ
Kadaka tee 5
Tallinn, 10621
martakodu24@gmail.com

Teie nr

Meie 07.09.2023 nr 7-9/231039/2304569

Kontrollkäik Marta Kodusse

Austatud Elisabeth Nahk

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 11.05.2023 ette teatamata Marta Kodu OÜ (edaspidi hooldekodu) tegevust ja hooldekodu elanike elamistingimusi.

Hea on see, et meditsiiniõde käib hooldekodus mitu korda nädalas ning et hooldajad panevad päevikusse kirja hoolealustega seotud olulisemad päevasündmused. Liikumisraskustega inimeste liikumise hõlbustamiseks on enamiku eluruumide lävepakud eemaldatud või tasandatud. Elanikel on lubatud kanda enda riideid. Üldkasutatav elutuba on sisustustatud hubaselt, kuid magamistoad võiksid olla kodusemad. Hooldajatele korraldatakse hoolealuste parema abistamise tagamiseks mitmesuguseid koolitusi.

Inimeste liikumisvabadust ei tohi õigusliku aluseta piirata. Hoolealuste ohutus ja järelevalve tuleb tagada õiguspärasel moel.

Suur probleem on töötajate puudus. Töötajad on ülekoormatud, mis on viinud selleni, et hooldekodus elavaid inimesi ei viida regulaarselt õue jalutama, neid ei pesta piisavalt sagedasti ega pöörata küllaldaselt tähelepanu lamatiste ennetamisele. Abihooldustöötaja ei tohiks töötada üksinda ilma hooldustöötaja juhendamiseta.

Hooldekodu elanikele ei pakuta mõtestatud ajaveetmise võimalusi ning lamajatega ei tegeleta piisavalt. Inimestele ei ole tagatud privaatsust hügieenitoimingute tegemise ajal. Hooldusplaanides ei ole kirjeldatud konkreetseid tegevusi, kuidas saaks inimese seisundit parandada. Hoones puudub personali väljakutse süsteem.

Hoolealustele on antud retseptiravimeid, mida nende raviskeemis ei ole ette nähtud. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata hügieenile: tualettruumid peavad olema puhtad ning potitoolid ja uriinipudelid tühjendatud ja puhtad.

Üldhooldusteenust osutatakse neljakorruselise hoone teisel korrusel, kuhu pääseb ka liftiga. Hooldekodus on 38 kohta, millest kontrollkäigu ajal oli hõivatud 32. Suurem osa hoolealuseid on dementsuse diagnoosiga inimesed.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Õiguskantsleri nõunikud tegid ringkäigu hooldekodu ruumides, tutvusid valikuliselt dokumentidega ning vestlesid hooldajate, meditsiiniõe ja hooldekodu juhatajaga ning hooldekodus elavate inimestega.

Liikumisvabadus

Kontrollkäigu ajal selgus, et Marta Kodu välisuks hoitakse pidevalt lukus. Dementsuse diagnoosiga inimeste uitama mineku takistamiseks või kukkumisohtu vältimiseks on kasutatud voodipiirete ülestõstmist.

[Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 20 kohaselt võib psüühikahäirega inimese liikumisvabadust piirata vaid sel juhul, kui ta on endale või teistele ohtlik. Liikumisvabadust tohib piirata ainult kindlatel tingimustel, mis on seaduses selgelt sätestatud (PS § 20 lg 2). Seda võib teha üksnes [sotsiaalhoolekande seaduse](#) (SHS) §-des 105–107 ning [psühhiaatrilise abi seaduse](#) (PsAS) §-des 11 ja 14 sätestatud juhtudel. Õiguslik alus vabaduse piiramiseks peab tulema seadusest. SHS ega PsAS ei anna õiguslikku alust piirata üldhooldekodus elava inimese liikumisvabadust ja isikupuutumast.

Hoolekandeesutus peab tagama kõigile hoolealustele turvalise elukeskkonna õiguspärasel ja ohutul moel. Seega ei ole voodipiirde ülestõstmine inimese liikumise piiramiseks sobiv ega õiguspärane abinõu. Segadusseisundis inimene võib üritada kõrgeast voodipiirdest üle ronida ja selle tõttu ohtlikult kukkuda.

Mõistagi võib selguda, et mõni hooldekodus elav inimene vajab senisest tugevamat järelevalvet või halveneb tema tervislik seisund sedavõrd, et üldhooldusteenus ei taga enam tema enda ega teiste ohutust. Niisugusel juhul peab teenuseosutaja teatama hoolealuse rahvastikuregistrijärgse elukoha valla- või linnavalitsusele ja eestkostjale teistsuguse teenuse vajadusest.

Õiguskantsler soovib hooldekodu töötajatega läbi arutada olukorrad, mis võivad ette tulla keerulise käitumisega elanike eest hoolitsemisel. Hooldekodu elanike turvalisus tuleb tagada alati õiguspärasel ja sobival viisil. Abi võib olla näiteks töötajate koolitamisest ja nende tööülesannete ümberjaotamisest, elanikele lisategevuse pakkumisest või lisapersonali palkamisest.

Hooldusplaaniid

Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse aluseks on hooldusplaani, mis tuleb teenuseosutajal üle vaadata vähemalt kord poolaastas. Seetõttu tutvusid õiguskantsleri nõunikud valikuliselt hooldusplaaniidega. Selgus, et mitme inimese hooldusplaani polnud nõutud aja jooksul üle vaadatud. Näiteks M. V. hooldusplaani pandi kokku 2020. aasta lõpus, kuid dokumentides ei olnud ühtki märget selle kohta, et hooldusplaani oleks hiljem muudetud või täiendatud.

Hooldusplaaniid koostab hooldekodu juhataja koos meditsiiniõega ning nende sõnul kaasatakse plaani koostamisse ka inimese lähedased. Üks hoolealuse lähedane inimene rääkis, et ta ei olnud sellisest dokumendist teadlik ning teda selle koostamisse ei kaastatud. Hooldusplaani tegemisse on tähtis kaasata hoolealuseid ja nende lähedasi, et hooldekodu saaks paremat teavet inimese huvide, harjumuste jm olulise kohta.

Põhjaliku hooldusplaani koostamine, selle regulaarne ülevaatamine ja järgimine on äärmiselt vajalik ning seetõttu peab hooldusplaani olema hooldajatele alati kättesaadav. Hooldusplaanides peaks senisest rohkem kirjeldama ka neid toiminguid, mis aitavad inimesel oma elukvaliteeti säilitada, võimaldavad tal toime tulla igapäevatoimetustega ning osaleda aktiivses tegevuses. Ühe elaniku hooldusplaanis kirjeldati abivajaduse tagamist pelgalt eesmärgina, kuid plaanist ei selgunud, milliste abinõudega seda saavutatakse. Hooldusplaanis peaks olema kirjas, milliseid [hooldustoiminguid](#) inimene täpsemalt vajab ja kuidas neid talle kõige paremini tagada.

Toit ja riietus

Marta Kodus pakutakse süüa kolm korda päevas (kell 09.00, 13.00 ja 17.00). Elanikud olid toiduga üldiselt rahul, kuid mõned nendest pidasid õhtusöögi ja hommikusöögi vahele jäävat aega liiga pikaks ning kurtsid, et kõht läheb vahepeal tühjaks. Hooldekodu võiks kaaluda õhtuote pakkumist ja/või õhtusöögiaja hilisemaks lükkamist.

Kontrollkäigul selgus veel, et suhkruhaigetele eraldi toitu ei valmistata, ja töötajate väited suhkruhaige toidu toiteväärtuse arvestamise kohta ei mõjunud veenvalt. Õiguskantsler palub tagada suhkruhaigetele korrektne sobiv toiduvalik.

Rõõmustab, et hooldekodu elanikel on lubatud kanda oma riideid. Valikuvabaduse andmisega toetab hooldekodu hoolealuste inimväärikust ja iseseisvust. Sellist arusaama on oma seisukohtades [rõhutanud](#) ka Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise ja Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT). Inimene peaks saama kanda soovi korral oma riideid ja kui neid ei ole, siis peaks hoolekandeesutus need inimesele andma. Pakutavad riided peaksid olema vaid ühe inimese kasutuses.

Liikumiskustega inimesed

Selleks et liikumiskustega inimesel oleks hõlpsam Marta Kodus liikuda, oli mitme ukse lävepakk eemaldatud. Nii on võimalik vähendada ka kukkumisohtu. Mõnes kohas puudusid siiski uksepaku tasandused või olid need ratastooli või rulaatori kasutajale ebapiisavad (näiteks kaldteega pesemisruumi, toa nr 5 ja 11 sissepääsud).

Kui liikumisteed ei ole kohandatud liikumiskustega inimeste vajadustele, peavad nad liikumiseks enam abi paluma, see võib aga abivajajas tekitada alaväärsustunnet ja koormata hooldajaid. Abivajaja võib kukkumishirmu või liikumistakistuse tõttu loobuda koridoris liikumisest või mõnest muust tegevusest, milles ta on võimeline ja huvitatud osalema. Liikumisvõimalusi aitaks parandada see, kui põrandapinna katet tasandada või asendada lävepakud õhukeste liistudega.

Rohkem tähelepanu vajab ka hoolealuste abistamine liikumisel ning kehaasendi muutmisel. Lamajatega ei tegelda piisavalt: neid ei võeta regulaarselt istuma, nendega ei võimelda ning jäi ka mulje, et neid ei ärgitata rohkem liikuma.

Võimaluste piires liikumine ja regulaarne võimlemine on väga oluline, sest see aitab säilitada liigeste liikuvust, lihaste tugevust ja ennetada tüsistusi. Liikumisvaegusest põhjustatud probleemide ennetamiseks tuleb rohkem tegeleda ka piiratud liikumisvõimega inimeste

aktiveerimisega. Mõned elanikud ütlesid, et sageli suunatakse nad koridorist oma magamistuppa tagasi.

Privaatsus ja hügieen

Inimväärse elu üks oluline osa on privaatsus, eriti tähtis on tagada privaatsus hügieeni- ja hooldustoimingute tegemise ajal. Suur osa hooldekodu elanikest kasutab potitoole, kuid nende tubades ei olnud sirme, vahekardinaid ega muid eraldatust võimaldavaid vahendeid. Kui mitmekohalises magamistoas kas või üks inimene tarvitab potitooli, vajab mähkmete vahetamist või pesemist, peab tal olema võimalik teha seda privaatsest. Seda põhimõtet tuleb järgida ka siis, kui inimene ise sirmi või kardinat ei küsi või kui tema ümbritsevast arusaamise võime on vähenenud.

Üldkasutatavate tualettruumide ukсед ei olnud seestpoolt lukustatavad, mistõttu ei olnud tagatud privaatsus ka nendel hoolealustel, kes tualetitoimingutega iseseisvalt hakkama saavad. Tualett- ja duširuumi ukse peab saama seestpoolt lukustada (näiteks nn liblikaga lukuga) nii, et töötajad saaksid ukse vajaduse korral väljastpoolt kiiresti avada.

Hooldajatel tuleb jälgida, et potitoole või uriinipudeleid tühjendataks esimesel võimalusel, kuna ebameeldiv lõhn tubades ja väljaheited elaniku voodi vahetus läheduses ei taga inimväärset kohtlemist. Mõistagi tuleb potitoolid hoida puhtana ka üldise hügieeni tagamiseks. Lamajatel tuleb hügieenivahendeid vahetada regulaarselt mitu korda päevas ja lisaks vastavalt vajadusele.

Kontrollkäigu ajal üle vaadatud dokumentidest selgus, et hoolealuseid pestakse enamasti kümne päeva tagant või isegi harvemini. Isikliku ja üldise hügieeni tagamiseks ning naha- ja nahaaluskudede infektsioonide tekke ennetamiseks tuleb hoolealuseid üle keha pesta vähemalt kord nädalas, vajaduse korral sagedamini (sellele lisanduvad muud igapäevased hügieenitoimingud). CPT on soovitanud hoolealuseid pesta isegi kuni kaks korda nädalas, kuid on pidanud [rahuldavaks](#) ka kord nädalas üle keha pesemist.

[Tervisekaitseõuete](#) kohaselt tuleb vähemalt kord nädalas vahetada voodipesu.

Hammaste ja proteeside hooldamise kohta ei olnud võimalik ülevaadet saada, ent ühe hoolealuse sõnade kohaselt ei ole ta pikema aja vältel märganud, et tema toakaaslast (kes on dementsuse diagnoosiga inimene) oleks selles asjas abistatud. Suuhooldus peab olema igapäevane hooldustoiming. Küünte ja juuste hooldamine on korraldatud kahel korral kuus.

Tervise seisundiga seotud toimingud

Tervisekaitse aspektist tuleb suurt tähelepanu pöörata lamatiste ennetamisele asendivahetuse ja abivahendite abil. Hooldajate sõnul muudavad nad lamajate asendit hommikuti ja õhtuti, enamasti tehakse seda kahekesi (ühe hooldaja tööaeg on kella 07.30–17.30). Seda ei saa pidada piisavaks: voodihaiget, kes ise ei suuda end liigutada, tuleb [pöörata](#) vähemalt iga kolme tunni tagant, vajadusel isegi kahe tunni tagant. Vaid nii on võimalik vältida lamatiste ning muude nahakahjustuste teket. Hooldekodus puuduvad ka vastavad ülestähendused lamajate pööramise kohta.

Õiguskantsler leiab, et lamajate hooldamine ei vasta nõuetele ning kujutab ohtu sealsete elanike tervisele. Kontrollkäigu ajal ei olnud hooldekodus kasutusele võetud ka alternatiivseid lahendusi, näiteks lamatisi ennetavaid õhkmadratsid. Õhkmadrats ei asenda regulaarset asendi muutmist, kuid võimaldab vähendada nahakahjustuste tekkimise ohtu.

Meditstiiniõed käivad majas igal esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel kella 11.00–15.00. Peale selle jagab meditsiiniõde laupäeviti ravimeid ravimipinalitesse. Tööpäeviti suhtlevad õed patsientide lähedastega, et anda neile teada, kui inimesele määratud ravimid hakkavad otsa saama, ning perearstiga, kui on vaja raviskeemi korrigeerida. Marta Kodus ei ole ravimite varu selleks juhuks, kui mõnele hoolealusele ette nähtud ravimid otsa saavad. Seega võib tekkida oht, et inimene jääb ilma ravimita, mistõttu võib olla vajalik tagada minimaalne sagedamini kasutatavate ravimite varu, kuid siinkohal peab alati ravimite kasutamisel lähtuma inimesele kinnitatud raviskeemist. Samas on varutud mitmeid käsimüügiravimeid (paratsetamool, ibuprofeen, drotaveriin jmt), neid jagavad vajadusest lähtuvalt hooldajad. Hea on see, et koostatud on selged juhised käsimüügiravimite manustamiseks ja nende ravimite andmise kohta tehakse märkmeid.

Ravimeid ei tohiks hoida eluruumis, kus need on kõigile inimestele vabalt kättesaadavad. Kontrollkäigu ajal olid näiteks elutoa laual pantoprasooli tabletid ning hoolealuste ravimitopsid ravimitega. Paljud Marta Kodu elanikud on dementsussündroomiga ega ole võimelised mõistma ravimite väärkasutuse tagajärgi. Seega võivad hõlpsalt kättesaadavad ravimid sattuda inimese kätte, kellele need pole määratud ja kelle tervist need võivad vastutustundetu manustamise korral ohustada.

[Ravimiseaduse](#) (RavS) § 34 lõike 1 kohaselt tuleb ravimi säilitamisel jälgida, et see ei satuks kõrvaliste isikute kätte. Aegunud ravimeid ei tohi manustada, vaid need tuleb nõuetekohaselt [hävitada](#). Patsientide ravimikarpides oli aegunud ravimeid, nagu Aceterine Express ja Claritine, ühe inimese toas oli pudel Oftan Dexa Chlora silmatilkadega, mille säilivusaeg oli lõppenud.

Retseptiravimite jagamisel ja manustamisel tuleb alati lähtuda raviskeemist. Hooldajad märgivad vastavasse päevikusse olulisemad päevasündmused, mis on väga hea praktika ja ülevaatlik info kogu personalile. Päevikus kajastus ka teave elanikule mittemääratud ravimi manustamise kohta: näiteks L.V-le anti diasepaami 31.03.2023, J.V-le 06.04.2023, J.G-le 19.04.2023. Õiguskantsleri nõunikud tutvusid nende inimeste raviskeemidega, kuid üheski neist ei olnud kirjas rahustina kasutatavat diasepaami, mida hooldaja andis inimesele ilma õe juuresolekuta.

Põhiseaduse §-dest 16 ja 28 tulenev õigus elu ja tervise kaitsele tähendab muu hulgas seda, et retseptiravimite manustamise kohta peab tegema otsuse vajaliku väljaõppega spetsialist. Mõned ravimid võivad oskamatul kasutamisel ohustada inimese elu ja tervist. Seetõttu peab retseptiravimi andmise üle otsustama tervishoiutöötaja.

Marta Kodu juhataja ja meditsiiniõde sõnul on perearstiga suhtlemine keeruline. Perearst käib hooldekodu elanike juures harva ja enamik õe tööajast kulub arsti kättesaamisele. Nii ei pruugi õel jääda piisavalt aega hoolealuste terviseseisundi ja tervisenäitajate jälgimiseks.

Meditstiiniõde vaatab hoolealused läbi kord nädalas, kuid see ei pruugi olla piisav, kuna Marta Kodus on palju lamajaid, kellel võivad kergesti tekkida lamatised. Hoolealuste tervisenäitajad kannab õde arvutisse, seega ei ole inimeste terviseseisundit kirjeldavad andmed koheselt kättesaadavad kiirabile või perearstile.

Õiguskantsler palub leida lahenduse, kuidas tagada elanike tervisliku seisundi jälgimisel järjepidevus, kuna kiirabi või perearst vajavad visiidi ajal ka inimeste varasemaid terviseandmeid.

Mitmetel lamajatel, kes vajasid abi söömisel ja joomisel, ei olnud käeulatuses joogitopse või oli abilaud nende voodi juurest eemale lükatud. Joogitopsi kättesaamise võib teha raskemaks ka ülestõstetud voodipiire. Üks hooldekodu külastaja kirjeldas, et alati, kui ta oma lähedast külastab, kurdab too janu üle. Veepuudus on ohtlik inimese tervisele ja elule, mistõttu tuleb meditsiiniõel ja hooldajatel alati jälgida, et hooldekodu elanikel oleks võimalik soovi korral saada piisavalt joogivett.

Mõtestatud ajaveetmine

Kontrollkäigu ajal ei olnud Marta Kodus tegevusjuhti, kelle ülesandeks on pakkuda inimestele mõtestatud ajaveetmise võimalusi, treenida kognitiivseid oskusi ja korraldada suuremaid üritusi. Seega peavad hooldekodu elanikud endale ise leidma plaanivälisest tegevust või osalema ühistes ettevõtmistes: peamiselt kaardimängus ja lotos. Vaba aega sisustatakse ka televiisori vaatamisega, lugemiseks pakutakse peamiselt venekeelseid raamatuid (raamaturiulil olid vaid üksikud eestikeelsed raamatud). Värskeid ajalehti ega ajakirju Marta Kodus ei olnud, mõned elanikud on need endale ise tellinud. Mõtestatud tegevust tuleks korraldada samuti lamajatele, neile saab pakkuda näiteks teraapiarõngaid vms.

Kui hooldekodu elanike vaba aja sisustamisele ja nende aktiveerimisele ei pöörata piisavalt tähelepanu, võivad inimesed muutuda oma elu ja käekäigu suhtes passiivseks. Huvitegevus aitab inimestel säilitada ja parandada funktsionaalseid võimeid.¹ Liikumisvaegusest põhjustatud probleemide ennetamiseks tuleb rohkem pakkuda tegevust just piiratud liikumisvõimega klientidele. Mõistagi tuleks seejuures arvestada iga inimese terviseseisundit ja vanust. Üks võimalus on korraldada regulaarselt näiteks vestlusringe, et leevendada inimeste suhtlusvajadust ning ergutada mälu tegevust.

Elanikud tunnistasid, et saavad õues käia harva ja ainult koos lähedastega. Õue jalutama minnes peavad lähedased esitama juhatajale taotluse ja kinnitama, et nad vastutavad oma lähedase eest väljas viibimise ajal.

Lähedastega koos õue minek ei peaks sõltuma juhatajale tehtud avaldusest ega selle vastusest. Piisaks sellest, kui hooldekodu töötajad teaksid hoolealuse õue minekust ja see teave oleks ka üles märgitud. Hooldekodu elanikud peaksid saama värskes õhus viibida piisavalt sageli. Mitmed inimesed olid nõrkinud, et nad ei saa väljas käia kuigi tihti; üks inimene selgitas, et ta ei ole õue saanud alates tänava 19. jaanuarist, kui ta hooldekodusse elama asus.

Õiguskantsler palub tagada, et hooldekodu elanikud saaksid võimalikult tihti viibida värskes õhus, vajaduse korral ka hooldaja saatel.

Suhtlus- ja külastuskord

Mitmed elanikud mainisid, et hooldekodus on keelatud oma mobiiltelefoni kasutamine, ometi said paljud elanikud siiski mobiiltelefoniga helistada.

¹ M. Jaanisk jt, „Hoolides ja hoolitsedes“. Õpik-käsiraamat hooldustöötajatele. Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Kirjastus Argo, 2015, lk 51.

Selle üle, kellega hooldekodu elanik kokku saab või ühendust võtab, otsustab eelkõige ta ise ja tema lähedased. Külustusõigus ei saa sõltuda kodu juhatuse subjektiivsest arvamusest külastajate sobivuse kohta, kuid hooldekodu võib sisekorraeskirjas kehtestada külastamise korra. Hea on aga see, et lähedased võivad külustusajal külastada hooldekodu elanikke piiramatult ja paljudel hooaalustel lubatakse kasutada hooldekodu telefoni lähedastega suhtlemiseks.

Arusaamatuks jääb, miks peavad inimesed hooldekodu juhatajat eraldi teavitama telefoni või elektronposti teel oma lähedase külastamise soovist, kuigi kodukorras on külastamise aeg selgelt kirja pandud.

Hooldekodu ei või keelata mobiiltelefoniga helistamist, samuti ei tohi elaniku nõusolekuta tema telefoni hoiule ega ära võtta. Inimestele, kelle telefoni kasutamine teisi häirib, tuleb ühiselt leida sobivaim viis oma tavadega ühenduse hoidmiseks. Neid seisukohti on õiguskantsler selgitanud ka varem tehtud kontrollkäikude kokkuvõtetes ([2019. aastal](#) ja [2021. aastal](#)).

Töötajad

Marta Kodus on probleemiks töötajate puudus. Hooldajad on üsna ülekoormatud ega jõua teha kõiki inimeste tervises seisundi säilitamiseks vajalikke toiminguid.

Päevasel ajal on kohal kaks hooldajat, kellest üks on 24-tunnises vahetuses ja teise tööaeg on kella 07.30–17.30. Öösiti on tööl üks hooldaja üksi kuni 38 hooaalusega. Vestlustest hooldajatega selgus, et üksinda on keeruline hooaaluste mähkmeid vahetada ja lamajad voodis pöörata.

Marta Kodus on palju lamajaid ja dementsuse diagnoosiga inimesi, kes vajavad tavalisest rohkem tähelepanu. Dementsusega inimeste käitumine võib olla ettearvamatu. Kui töötajaid on vähe, siis võib olla keeruline hakkama saada olukordadega, kui mõni hooaalune muutub agressiivseks. Seetõttu peab töötajaid olema piisavalt, et ükski hooldekodu elanik ei jääks abita ning hooldustoimingud ning tööd oleksid tehtud nende abivajaduse kohaselt. Personalipuudus ja töötajate suur koormus võivad suurendada inimeste väärkohtlemise riski.

1. juulil 2023 jõustusid sotsiaalkaitseministri [määrusega](#) kehtestatud nõuded väljaspool kodu osutatavale ööpäevaringsele üldhooldusteenusele. Selles määruses on kindlaks määratud ka see, kui palju peab olema üldhooldekodus töötajaid. Ehkki teenuseosutaja peab nõuete täitmise tagama hiljemalt 1. juuliks 2026, oleks soovitatav neist nõuetest juhendada juba praegu.

Alates 2020. aastast peavad üldhooldusteenust vahetult osutava hooldustöötaja oskused ja teadmised vastama SHS [§ 22](#) lõikes 4 sätestatule. Hooldekodu elanike ja töötajate huvides on, et kõigil hooldajatel oleks vajalik väljaõpe. Koolitamata töötajad ei pruugi teadmatusel osata olukordi õigesti hinnata, nad ei pruugi osata tegutseda ärevatel hetkedel hooaaluse parimates huvides ega valida tema heaolu ja turvalisuse tagamiseks õigeid meetodeid. Heade kutseoskustega töötajad suudavad paljude probleemide tekkimist ära hoida.

Marta Kodus on tööl mitu kvalifitseeritud hooldustöötajat ja üks abihoolustöötaja. Abihoolustöötaja töötab õhtusel või öisel ajal mõnikord ka üksinda, kuigi SHS [§ 22](#) lõike 3 kohaselt peab abihoolustöötajat alati juhendama hooldustöötaja, kes peab olema täitnud kõik vajalikud ettevalmistusnõuded. Niisiis mõjutab hooldekodu töökorraldus hooldusteenuse kvaliteeti. Õiguskantsler palub leida lahenduse selle puuduse kõrvaldamiseks.

Rõõmustab, et hooldajatele on korraldatud mitmesuguseid koolitusi: näiteks selle kohta, kuidas agressiivsete hoolealustega paremini hakkama saada. Kontrollkäigule järgneval nädalal oli plaanis koolitus hoolealuste toitumise jälgimise kohta.

Samavõrd oluline on pakkuda hooldekodu töötajatele individuaalset nõustamist ja tuge, et vältida läbipõlemist ja tagada kvaliteetne hooldus. Õiguskantsler rõhutab, et arvestades seda, kui keeruline on hoolitseda vähenenud tunnetusvõimega inimeste eest, on sobivate töötajate koolitamine nii enne tööle asumist kui ka hiljem hädavajalik. Vaid nii saab tagada inimliku ja sõbraliku kohtlemise.

Üks hooldekodu elanik väitis, et sageli kurjustavad hooldajad tema toakaaslasega. Igasugune väärkohtlemine või lugupidamatu käitumine elanike või nende lähedastega on vastuvõetamatu. Hooldekodu juhatusel tuleb olukorda jälgida ning töötajad peaksid saama koolitust, et parandada oma erialaseid oskusi ja mõista, miks selline tegevus on täiesti sobimatu.

Olmetingimused

Marta Kodu asub neljakorruselise hoone teisel korrusel, kuhu pääseb ka liftiga. Hoolealused elavad ühe- kuni neljakohalistes tubades. Üldjuhul [tuleks](#) inimesi majutades eelistada ühe- või kahekohalisi magamistube, vaid olulise kõrvalabi vajadusega elanikke võib paigutada neljakohalistesse tubadesse. Mehed ja naised elavad eraldi tubades, kuid kiiduväärt on see, et abielupaarid saavad elada koos ühes toas.

Magamistubades puudusid [kehtiva korra](#) järgi ette nähtud sisustuselemendid. Enamikus tubades polnud näiteks kohtvalgustit, riidekappi ega peeglit. Vestlustest kodu töötajate ja elanikega ilmnis, et sageli on tekitanud probleeme üksteiselt maiustuste jms äravõtmine.

CPT [soovituse](#) kohaselt peaks igal elanikul olema isiklik lukustatav kapp, kus saaks oma asju hoida. Mööbli paigutamisel tuleb arvestada, et liikumiseks abivahendeid kasutava hoolealuse liikumistee ei oleks takistatud. Praegu on kõikides tubades voodid paigutatud seinte äärde, mistõttu lamajate juurde ei pääse voodi mõlemast küljest.

Hoolekandeesutus on seal elavate inimeste kodu ning see peab pakkuma kodust ja individuaalset keskkonda, seejuures peab arvestama inimeste privaatsusvajadust. Osa tube jättis hubase mulje, kuid paljud toad olid kaunistamata ning neid sisustades ei olnud arvestatud dementsete inimeste erivajadusega. Üldkasutatav elutuba oli sisustatud kodusemalt: seintel olid pildid, aknalaudadel toataimed, diivanil mängukaru.

Dementsuse diagnoosiga inimeste eluruumide kujundamise kohta leiab nõuandeid MTÜ Elu Dementsusega koostatud [juhendmaterjalist](#). Inimesed elavad hoolekandeesutuses pikka aega ja seetõttu on oluline luua seal kodune ja nende isikupära arvestav keskkond. CPT on samuti [rõhutanud](#), kui oluline on ruumide kaunistamine ja meeldiv keskkond hoolekandeesutuste elanikele.

Marta Kodus on liikumisraskustega inimestele kohandatud eraldi pesemisruum. Invatualettidesse olid paigaldatud spetsiaalsed käetoed. Lamajate pesemiseks kasutatakse pesemistoole. Hooldekodu peab arvestama, et kõik lamajad ei ole võimelised istuma, mistõttu tuleks kaaluda pesemisraami soetamist, et ka neid oleks võimalik voolava vee all pesta.

Elu- ja magamistubade kaldavatavad aknad võimaldavad tube tuulutada, kuid mõned hoolealused selgitasid, et vajavad akna avamisel abi. Tubades olid seintele paigaldatud soojusseadmed. Üldkasutatava eluruumi ja mõne toa seinad vajaksid värskendamist. Peaks jälgima, et kõik tualettruumid oleksid puhtad.

Hooldekodus puudub toimiv töötajate väljakutse süsteem. Kuna kutsungiseadmeid kasutada ei saa, on inimestel võimalik abi kutsuda vaid hüüdes või tuleb neil paluda seda teha kaaslastel. Töötajad ei pruugi alati abivajaja kutset kuulda, eriti õhtuti ja öösiti, kui majas on vaid üks hooldaja. Samuti võib hüüdmine olla inimesele kurnav või alandav ning rikkuda kaaslaste rahu. Tõhusa abi kutsumise süsteemi puudumise tõttu võib mõni inimene jääda abita või märgatakse tema abivajadust liiga hilja, mistõttu ei ole tagatud klientide väärikas kohtlemine. Hooldekodu elanike turvalisuse huvides tuleks kaaluda kutsungiseadme paigaldamist iga voodi juurde.

Teie seisukohta ootan võimalusel hiljemalt 15.10.2023.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet, Ravimiamet